

ZPRÁVY

● Prof. RNDr. Ľudovít Krasnec – 100. výročie narodenia

Vážení kolegovia,

v tomto roku si naša, ale i medzinárodná farmaceutická a chemická komunita pripomína 100 rokov od narodenia pána prof. RNDr. Ľudovíta Krasneca, významného vysokoškolského učiteľa, vedeckého pracovníka, akademického funkcionára a prvého dekana Farmaceutickej fakulty Univerzity Komenského (FaF UK) v Bratislave. Toto historické výročie sa stalo podnetom na analýzu jeho života a diela.

Narodil sa 20. 8. 1913 v dedinke Dunajov, ktorá patrí do okresu Kysucké Nové Mesto. Jeho otec Andrej Krasnec (1879–1914) a matka Mária Krasnecová (1883–1918) zomreli krátko po jeho narodení. V rodisku v rokoch 1921–1926 absolvoval aj základné povinné školské vzdelanie. Keďže sa dobre učil aj keď bol úplna sirota príbuzní ho prihlásili na štúdium do Reálneho gymnázia v Žiline, ktoré absolvoval v rokoch 1926–1933 s vyznamenaním. Ako nadaný študent bol prijatý, zapísal sa a v rokoch 1933–1939 vyštudoval Prírodovedeckú fakultu Univerzity Karlovy v Prahe, ktorú ukončil pod vedením prof. RNDr. Jindřicha Křepelku (1890–1964), prednostu Ústavu pro chemii anorganickou a soudní. Na tomto ústave vypracoval aj svoju dizertačnú prácu „O katalytickém rozkladu peroxidických láték“ na základe obhajoby ktorej sa stal doktorom prírodovedy – RNDr.

Po promócii sa stal asistentom tohto ústavu a venoval sa chémii peroxo-solvátov rôznych solí.

Zakrátko nato ešte v roku 1939 pre známe politické udalosti sa vracia na Slovensko a stáva sa asistentom na Štátnom zdravotne sociálnom ústave v Bratislave, vedúcim jeho laboratória pre kontrolu liečiv a zároveň externým asistentom Farmakologického ústavu Lekárskej fakulty Slovenskej univerzity (LF SU) v Bratislave. Tu sa zapojil do výučby jej odboru štúdia farmácie. V rokoch 1941–1950 pracoval ako asistent a neskôr ako odborný asistent na odbore štúdia farmácie LF SU a zároveň ako externý vedúci II. odboru Štátneho zdravotne sociálneho ústavu v Bratislave.

V rokoch 1944–1950 pôsobil aj ako externý učiteľ na Chemicko-technologickú fakultu SVŠT v Bratislave a prednášal organickú a elektro chémiu.

V rokoch 1948–1951 bol externým vedúcim Katedry organickej chémie Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave, na ktorej prednášal organickú chémiu a vybraté kapitoly z organickej chémie.

Dňa 12. 3. 1950 sa prácou „O hydrotrópii“ habilitoval a 1. 2. 1952 bol vymenovaný a ustanovený za docenta organickej chémie.

Ešte na LF SU v rokoch 1951–1952 bol prodekanom pre odbor štúdia farmácie a významnou mierou sa zasadzoval a presadzoval vznik samostatného farmaceutického štúdia a vznik samostatnej farmaceutickej fakulty v Bratislave. Po jej založení bol v rokoch 1952–1954 jej prvým dekanom.

V roku 1953 bol medzi tými, ktorí zakladali Slovenskú odbočku Farmaceutickej sekcie Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyňe, ktorá sa neskôr transformovala na dnešnú Slovenskú farmaceutickú spoločnosť (SFS). Je historicky doložené, že v nej mal 16. 5. 1953 ako prvý

prednášku o penicilíne. Dňa 27. 11. 1953 sa stal členom výboru tejto vedeckej a odbornej spoločnosti.

Dôležitým míľnikom v jeho vývoji bol rok 1954, kedy inauguračná komisia v zložení: prof. dr. J. Heyrovský, PříF UK, Praha, prof. MUDr. Rudolf T. Niederland, LF UK, Bratislava, prof. dr. Ing. J. Vašátko, prof. dr. Ing. M. Marko, prof. dr. J. Gašperík a prof. dr. Ing. F. Kozmál, ChTF SVŠT, Bratislava, podala návrh na jeho menovanie za profesora. Na základe tohto návrhu bol v roku 1956 prezidentom Československej republiky vymenovaný za profesora organickej chémie.

Následne potom v rokoch 1956–1957 bol prorektorom UK a v rokoch 1958–1960 a 1970–1973 prodekanom FaF UK pre vedecko-výskumnú činnosť. V roku 1957 založil a stal sa vedúcim Vedecko-výskumného ústavu FaF UK. V tejto funkcii pôsobil do roku 1978.

Po založení samostatnej FaF UK v roku 1952 sa stal vedúcim Katedry chémie, ktorá sa v roku 1957 transformovala na Katedru anorganickej a organickej chémie (terajšia Katedra chemiekej teórie liečiv FaF UK). Funkciu vedúceho tejto katedry zastával do roku 1978.

Mal veľkú zásluhu na výchove ďalších pedagogických a výskumných pracovníkov, ktorí sa neskôr uplatnili nielen na FaF UK (L. Kňazko, J. Heger, J. Ďurinda, R. Medvecký, K. Soviar, J. Krátsmár-Šmogrovič, L. Szücs, M. Melník, J. Sokolík, J. Vanžura, I. Lacko, I. Csiba, F. Devínsky), ale i na PříF UK (J. Leška, P. Hrnčiar), ChTF SVŠT (K. Antoš), alebo v priemysle (M. Stuchlík). Bol školiteľ viacerých domácich a zahraničných vedeckých aspirantov.

V roku 1977 mu SAV udelila I. kvalifikačný stupeň vedúci vedecký pracovník.

V pedagogickej činnosti začínal prednáškami z farmaceutickej chémie a kontoly liečiv a neskôr sa kvalifikoval z organickej chémie. V školnom roku 1963/1964 som i ja mal osobne možnosť navštevovať jeho prednášky z organickej chémie. Môžem potvrdiť, že bol vynikajúcim pedagógom s niesmiernym citom pre didaktiku a logiku v tomto náročnom predmete, ktorý sme ako vtedajší študenti nazývali aj anatómiou farmaceuta. Na jeho prednáškach bolo cítiť, že disponoval

bohatými teoretickými, odbornými, ale i všeobecnými vedomosťami, ktoré veľmi úspešne využíval v každo-dennej praxi.

S jeho pedagogickou činnosťou bola neodeliteľne spojená i jeho priekopnícka práca na poli tvorby a uvádzania vedeckého systémového názvoslovía organickej chémie na Slovensku. V rokoch 1953–1957 pôsobil ako člen Subkomisie pre terminológiu organickej chémie, ktorá pracovala na Ústave slovenského jazyka SAV v Bratislave. Neskoršie bol členom kolektívu, ktorý napísal a vydal prvú príručku z tejto oblasti, a to dieľo „Terminológia organickej chémie“, ktoré vyšlo v roku 1958 v Bratislave. Terminológiu v chémii, ktorú považoval za principiálnu a kardinálnu oblasť chémie, sa venoval i v ďalšom období. Výsledkom tejto jeho činnosti, práce a vývoja bolo to, že v roku 1965 vydal učebnicu – monografiu: Krasnec L., Heger J. Názvoslovie organických zlúčenín (Bratislava: SPN 1965). Jej druhé vydanie vyšlo v opačnom poradí autorov v SPN Bratislava v roku 1972. Tieto učebnice mali veľký úspech a tvoria základ i dnešných diel s podobnou tematikou. Pre výskum a praktické cvičenia z organickej chémie malo veľký význam dieľo Marko M., Krasnec L. Základy preparatívnej organickej chémie, I. diel (Bratislava: SVTL 1962).

Vo vedecko-výskumnej činnosti sa zamerával na prípravu organických molekulových komplexov cyklických N-metylovaných ureidov s aromatickými uhľovodíkmi a ich derivátmi, rozpracoval a vyriešil viaceré aspekty tvorby a definovania organických molekulových komplexov liečiv. Veľkú pozornosť venoval solubilizácii a hydrotrópii liečiv, príprave alfa, beta nenasýtených ketónov odvodených od acetylpyridínov, azachalkónom ako bakteriostaticky a adrenokortikostaticky pôsobiacich látok, potenciálnym antituberkulotikam zo skupiny derivátov fenyl-chinolíncarboxylovej kyseliny, organickým amóniovým soliam, ich využitiu ako tenzidov a detergentov v praxi a štúdiu ich fyzikálno-chemických vlastností. Bol autorom alebo spoluautorom 114 pôvodných vedeckých experimentálnych prác a cez 60 patentov. V tejto oblasti vytvoril prvú vedeckú školu na FaF UK, ktorej výsledky boli známe nielen u nás, ale aj v zahraničí.

Počas svojho aktívneho pôsobenia na FaF UK bol dlhoročným členom Vedeckej rady FaF UK, UK, MZD SSR, členom komisií pre štátne záverečné skúšky na FaF UK, PríF UK i ChTF SVŠT, členom komisií pre obhajobu kandidátskych dizertačných prác, členom Vedeckej rady Výskumného ústavu pre liečivé rastliny v Prahe, členom Terminologickej komisie SAV a ČSAV pre organickú chémiu a dlhoročným členom komisie MŠK pre štúdium medicíny a farmácie.

Jeho profil by nebol úplný, keby sme nespomenuli jeho celoživotného koníčka, ktorou bola pre neho ľahká atletika a aktívne pretekárska činnosť v hode kladivom, guľou a oštepom. Aktívne pracoval aj ako predseda ľahko atletickej sekcie SÚV ČSTV a dlhoročný funkcionár telovýchovných organizácií Slávia a Slovan.

Za svoju všestrannú výchovno-vzdelávaciu, vedecko-výskumnú a i organizátorskú prácu mu bola v roku 1963 udelená bronzová, v roku 1973 zlatá medaila UK, strieborná medaila a v roku 1978 zlatá medaila FaF UK.

V roku 1969 sa stal nositeľom štátneho vyznamenania Rad práce

Prof. RNDr. Ludovít Krasnec zomrel 24. 9. 1990 a posledná rozlúčka s ním bola 1. 10. 1990 v Aule FaF UK a v Krematóriu v Bratislave.

Bol ženatý, jeho manželka Mária Krasnecová, rodená Remišová (1923–2001) bola učiteľkou ZDŠ v Bratislave. Mali dvoch synov. Syn Doc. RNDr. Ludovít Krasnec, PhD., ml. (1945) bol vysokoškolským učiteľom a spoluzakladateľom štúdia environmentalistiky na Slovensku na PríF UK v Bratislave a syn M.S. Jozef Krasnec, PhD. (1950) absolvoval Colorado State University, Denver. Žije a pracuje v USA.

Na základe uvedených skutočností ho oprávnené históriá zaraďuje nielen medzi zakladateľov FaF UK a učiteľov, ktorí sa zaslúžili o polozenie základov farmaceutickej a organickej chémie na Slovensku, ale i celého komplexu prípravných chemických disciplín moderného farmaceutického štúdia a s ním spojeného výskumu vo farmaceutických vedách.

Pri príležitosti 100. výročia jeho narodenia FaF UK a SFS usporiadala 9. októbra 2013 slávnostný spomienkový seminár, na ktorom bol komplexne zhodnotený jeho život a dieľo, významným pedagogickým a vedeckým pracovníkom z oblasti chemických a farmaceutických vied bola udelená Medaila prof. L. Krasneca a bola vydaná aj jeho biografica: Čižmáriková R., Devínsky F.: Prof. RNDr. Ludovít Krasnec, významný vedecký a pedagogický pracovník (Bratislava, UK 2013).

Slovenska farmaceutická spoločnosť mu udělila titul a diplom – Societas Pharmaceutica Slovaca tribuit Vobis Prof. RNDr. Ludovít Krasnec in memoriam aestimationem Socius Honoris Causa Societatis Pharmaceuticae Slovaca, propter educandi, constituendi in pharmacia et scientiae ac pervestigations operam, Bratislava Anno Domini MMXIII., ktoré je najvyšším ocenením tejto vedeckej a odbornej spoločnosti. Súčasne mu bola za významnú pedagogickú, vedecko-výskumnú a organizátorskú prácu vo farmácii udelená Weberova cena SFS a za prínos do slovenského lekárnictva Medaila PhMr. Vladimíra Jána Žuffu. Na návrh Sekcie dejín farmácie SFS mu bola udelená aj Medaila PhMr. Jána Halašu SFS.

Informácie o jeho osobnosti boli priebežne uverejňované pri rozličných príležitostiach. Z týchto publikovaných materiálov je treba citovať aspoň tieto články: Acta facult. Pharm. bohemoslov. Supplementum I., Bratislava: UK 1967, Časť: Krasnec Ludovít, 142; Krätsmár-Šmogrovič J., Sokolík J.: Personálie. Profesor RNDr. Ludovít Krasnec 65 ročný. Farm. Obzor 1978; 47, 526–528; Kolektív: Encyklopédia Slovenska, III. zväzok, heslo: Krasnec Ludovít, RNDr., univ. prof., s. 226, Bratislava: Vydavateľstvo Veda 1979; Devínsky F., Krätsmár-Šmogrovič J. Anniversaries. Professor RNDr. Ludovít Krasnec 75 Years Old. Chem. Paper 1988; 42(6), 845–847; Devínsky F., Valent A.: Memorial. In Memory of Professor RNDr. Ludovít Krasnec. Chem. Papers 1993; 47(4), 271; Blaha a kol.: Osobnosti Kysúc, časť Ludovít Krasnec. Bratislava 2004, s. 106–107 alebo Čižmárik J.: Spomienka. 100 rokov od narodenia prof. Ludovíta Krasneca. Lekárnik 2013; 18(6), 42.

Jeho činnosť a zásluhy nám pripomína aj pamätná tabuľa s textom: „FaF UK 1952–1992 Pamiatke spoluzakladateľa a prvého dekana fakulty Prof. RNDr. Ludovíta Krasneca“, osadená vo vestibule FaF UK na ul. Odbojárov v Bratislave.

Vážení kolegovia, dovoľte mi, aby som prof. RNDr. Ludovítovi Krasnecovi, za jeho všestrannú prácu vo farmácii srdečne poďakoval ubezpečil ho, že jeho odkaz a idey, ktoré nám zanechal tvorivo rozvíjame.
J. Čižmárik

● Prof. Ing. Jozef Lehotay, DrSc. – sedemdesiatnik

V tomto roku si široká vedecká a odborná komunita pripomenula sedemdesiatiny prof. Ing. Jozefa Lehotaya, DrSc., dlhoročného Čestného člena Slovenskej farmaceutickej spoločnosti (SFS).

Náš jubilant sa narodil 9. 11. 1943 v Brezne. V rokoch 1957–1960 študoval na Jedenástročnej strednej škole v Piešťanoch. Po jej absolvovaní

sa prihlásil na štúdium na Chemickú fakultu, SVŠT v Bratislave, kde v roku 1965 získal titul inžiniera.

Po promócii sa v roku 1965 stal asistentom na Katedre analytickej chémie, Chemickej fakulty. Vo vedeckovýskumnej činnosti sa v tom čase hlavne venoval separačným metódam z oblasti ionexovej chromatografie. Po skončení vojenskej služby sa v roku 1967 prihlásil na externú ašpirantúru, školiteľom bol doc. Ing. Mojmír Traiter, CSc. Špecializoval sa na separáciu organických kyselín v rôznych maticiacich.

V roku 1974 získal titul CSc., v roku 1988 sa stal docentom a v roku 1999 profesorom analytickej chémie. V roku 1996 získal titul DrSc. a v roku 2009 mu SAV priznala stupeň I A. – vedúci vedecký pracovník.

Od roku 1965 až doteraz, v posledných rokoch len na čiastočný úväzok, pôsobí na Katedre analytickej chémie FCHPT STU. V rokoch 1997–2009 bol vedúcim Katedry neskôr riaditeľom Ústavu analytickej chémie. V rokoch 1991–1995 bol členom Akademického senátu FCHPT STU. Od roku 2010 je prorektorom pre vedeckovýskumnú činnosť, kvalitu, informačné a komunikačné technológie na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave, kde doteraz pracuje na plný úväzok.

V pedagogickej oblasti pôsobí ako prednášateľ a examinátor analytickej chémie hlavne so zameraním na inštrumentálnu analýzu a identifikáciu látok. Bol školiteľom 16 doktorandov a viedol viac ako 20 diplomových prác. Je autorom knihy „*Separáčne metódy v analytickej chémii*“ (2009), spoluautor kapitoly v knihe „*Encyclopedia of Chromatography*“ (vydané v USA), je spoluautorom knihy „*Príručka vybratých pojmov v analytickej chémii*“, je spoluautorom viac ako 150 CC publikácií v zahraničí (viac ako 800 SCI), 73 publikácií

v časopisoch registrovaných v Chemical abstract. Na konferenciách doteraz predniesol 59 prednášok v zahraničí (z toho 25 vyžiadanych), 185 prednášok v SR a v ČR, 415 článkov v zborníkoch konferencií (165 v zahraničí) a je spoluautor 4 skrípt.

Vo vedeckovýskumnej oblasti sa dlhodobo, systematicky a intenzívne venuje vysokoúčinnnej kvapalinovej chromatografii (HPLC), ktorú na Slovensku ako prvý začal rozvíjať.

V roku 1977 založil prvé laboratórium HPLC na Slovensku na Katedre analytickej chémie vtedy Chemickej fakulty, SVŠT v Bratislave. Odvtedy pracuje hlavne v oblasti využitia separačných metód v analytickej chémii so zameraním na stopovú a ultrastopovú analýzu toxických látok v rôznych vzorkách, liečiv, liekových foriem, ďalej sa zaoberá termodynamickým štúdiom separácie enantiomérov a prípravou nových sorpčných materiálov – polymérov s odtlačkami molekúl na prípravu vzoriek k analýze so zameraním na predkoncentračné techniky.

V rámci vývoja HPLC bol zodpovedným riešiteľom zahraničného grantu v spolupráci s IOWA STATE UNIVERSITY prof. D. Armstrong (od roku 2002 do 2006), niekoľkých VEGA projektov, APVV a KEGA projektu.

Má rozsiahle organizačné aktivity, napr. bol Predsedom organizačného výboru medzinárodného sympózia *Advances and Applications of Chromatography in Industry*, člen vedeckých výborov zahraničných sympózií *8th International Symposium on Separation Sciences Toruń, Poland*; *6th Balaton Symposium on high performance separation methods, September 7–9, 2005, Hungary*; *11th International Symposium on Separation Sciences, September 12–14, 2005, Pardubice a ďalších*. Bol Predsedom organizačného výboru *13th International symposium on Separation Sciences 2007, vo Vysokých Tatrách*. Od roku 1978 založil tradíciu organizovania Letných škôl HPLC, na ktorých prednášali poprední odborníci aj zo zahraničia. Táto tradícia trvá dodnes.

Počas svojho doterajšieho pôsobenia zastával rôzne funkcie v domácich a zahraničných organizáciách – bol členom Editorial Board of Chemical Analysis (*Chemia Analytyczna*) do roku 2009, doteraz je členom Editorial Board Member of *The Open Analytical Chemistry Journal*, bol predsedom OS pre analytickú chémiu, SSPCH do roku 2009, je členom odborovej komisie pre vedný odbor 7.3.3, farmaceutická chémia, bol členom Technicko-normalizačnej komisie TNK 28, Ochrana ovzdušia do roku 2013, bol členom Technicko-normalizačnej komisie TNK 31, Odpadové hospodárstvo do roku 2011, bol členom komisie pre obhajoby doktorských dizertačných prác (DrSc.) v odbore Analytická chémia v SR do roku 2010, bol členom dvoch vedeckých rád (FCHPT STU od roku 2003 do 2009, MTF STU v roku 2002), od roku 2010 doteraz je členom Vedeckej rady UCM a od roku